

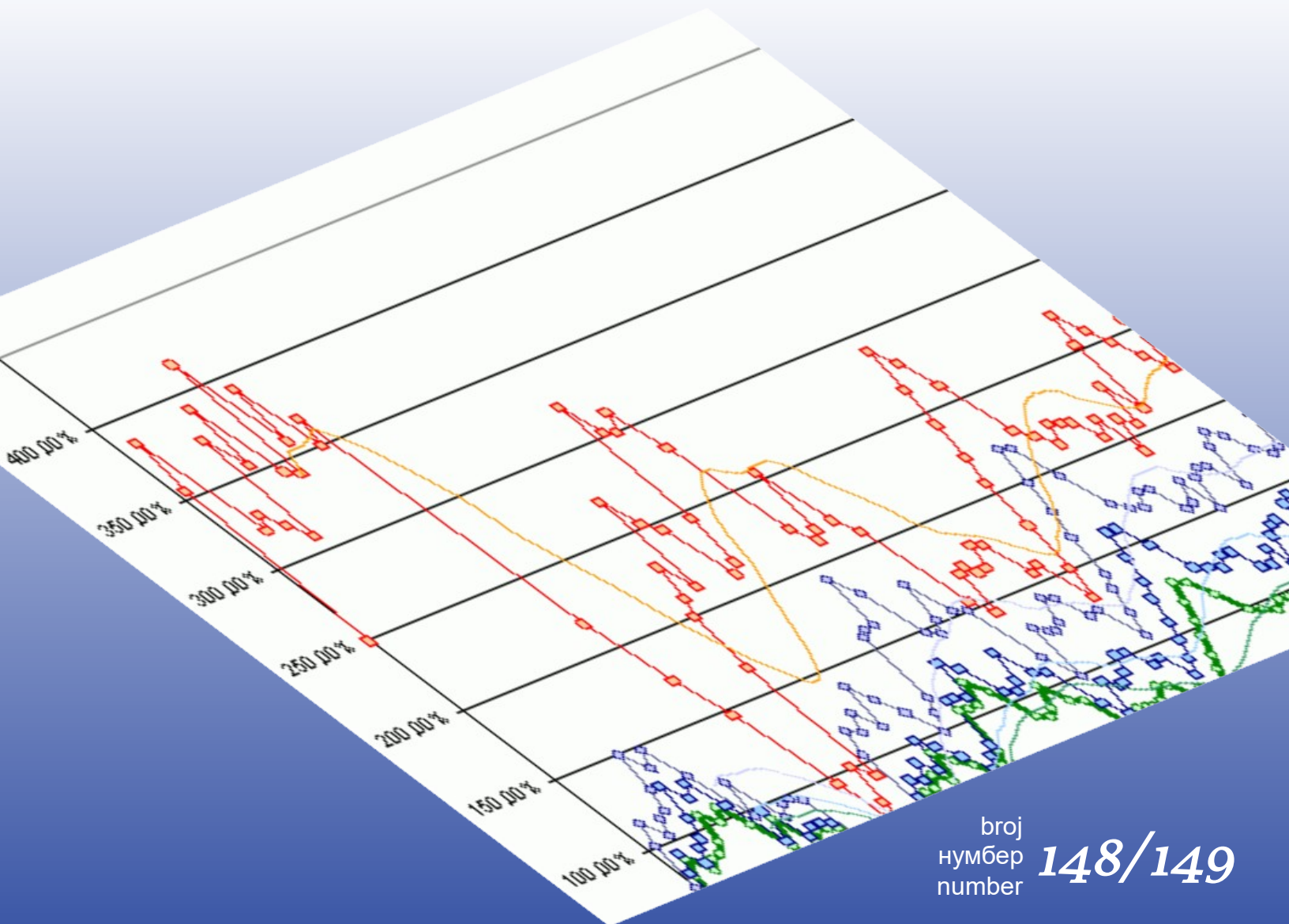
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за indirektno-
неizravno опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

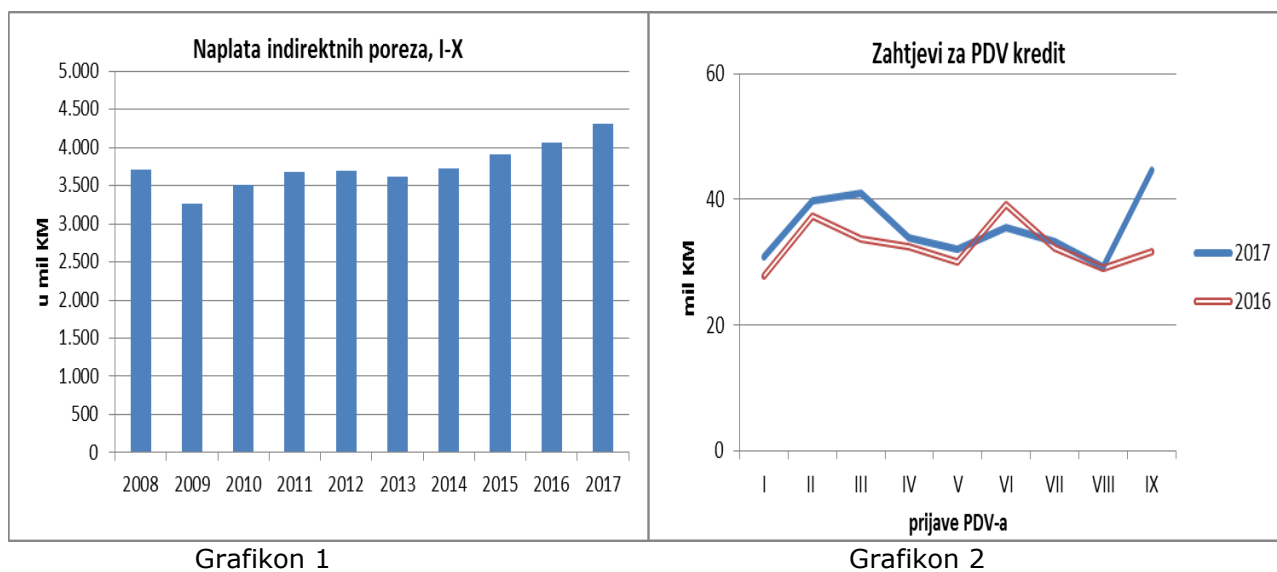
Oma Bilten

broj
нумбер
number **148/149**

Uz ovaj dvobroj

Prema preliminarnom izvještaju o gotovinskom toku UIO je u oktobru 2017. na jedinstveni račun prikupila 619,4 mil KM bruto prihoda od indirektnih poreza, odnosno 4,2% više nego u istom mjesecu 2016. Međutim, zbog povećanih isplata povrata, 33 mil KM više nego u oktobru 2016., neto prihodi od indirektnih poreza su bili manji za 8,2 mil KM, odnosno za 1,6%. Na nivou deset mjeseci 2017.godine naplaćeno je 386,3 mil KM bruto prihoda više nego u istom periodu 2016, dok je povrata isplaćeno 163,9 mil KM više nego 2016. U konačnici, neto naplata je bila veća za 222,4 mil KM, odnosno 4,9% više nego u istom periodu 2016. U cjelini, rast prihoda od indirektnih poreza tokom cijele godine je rekordan, posmatrano od osnivanja UIO (Grafikon 1) i iznad svih očekivanja i projekcija.

Grafikon 1

Grafikon 2

Rast povrata PDV-a u oktobru od 37,5% je očekivan, jer je zbog usporavanja isplata povrata tokom sprovođenja sveobuhvatnih kontrola obveznika od strane UIO u septembru došlo do promjene sheme isplate povrata, što je dovelo do usporavanja isplata. U narednim mjesecima može se očekivati snažan rast isplata povrata, ne samo zbog zaostalih isplata, već i zbog trenda rasta zahtjeva za povrat PDV-a, kao posljedice snažnog rasta uvoza i izvoza. S druge strane, obveznici su na sveobuhvatne kontrole povrata reagirali povećanim zahtjevima za poreznim kreditima. Prema podacima o obradi prijave PDV-a iz septembra iznos prijavljenih poreznih kredita je bio za 30% veći nego u istom mjesecu 2016 (Grafikon 2). Ukoliko se trend nastavi i u narednim mjesecima moguće je očekivati usporavanje bruto naplate PDV-a.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Revidirane projekcije prihoda od indirektnih poreza u periodu 2017-2020

2

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik
lektor : Darija Komlenović, prof. anglistike

REVIDIRANE PROJEKCIJE PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA U PERIODU 2017-2020

I PRETPOSTAVKE

Projekcije prihoda od indirektnih poreza za period 2017-2020 podrazumijevaju osnovne (*baseline*) projekcije. Programski scenario biće pripremljen ukoliko se usvoje izmjene Zakona o akcizama u BiH.

Pretpostavke za izradu osnovnog scenarija projekcija su sljedeće:

- Prognoze makroekonomskih pokazatelja Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) za period 2017-2020 iz septembra 2017;
- Nastavak harmonizacije akciza na cigarete sa standardima EU i primjena nove politike oporezivanja rezanog duhana¹;
- Efekti primjene Sporazuma o slobodnoj trgovini između BiH i EFTA² u periodu 2015-2017;
- Efekti primjene adaptiranog Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU (SSP), u primjeni od 01.02.2017.;
- Tekući trendovi u naplati prihoda od indirektnih poreza.

Politika akciza na duhan u 2017. utvrđena je Zakonom o akcizama i Odlukom³ Upravnog odbora UIO. Politika akciza na duhan u periodu 2017-2019 podrazumijeva kontinuirano godišnje povećanje specifične akcize na cigarete u visini od 0,15 KM/paklici, utvrđivanje minimalne akcize na cigarete (minimalno 60% prosječne ponderirane cijene cigareta) i usklađivanje specifične akcize na rezani duhan sa akcizom na cigarete (minimalno 80% minimalne akcize na cigarete). Očekuje se da će se minimalna akciza na cigarete u EU za sve cjenovne kategorije cigareta dostići 2019.godine.

II TEKUĆI TREND OVI NAPLATE

2.1. Ukupna naplata

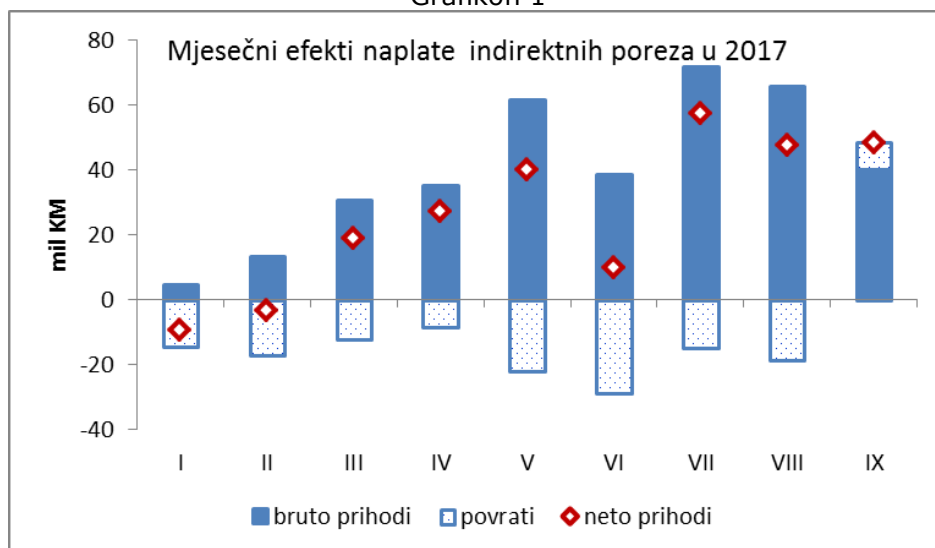
Prema preliminarnom izvještaju o gotovinskom toku na JR UIO u septembru 2017. naplaćeno je 637,3 mil KM bruto prihoda od indirektnih poreza, što predstavlja povećanje od 38,8 mil KM. Istodobno je isplaćeno manje povrata za 8,1 mil KM, tako da je, u konačnici, neto naplata u odnosu na septembar 2016. porasla za čak 9,2%, odnosno za 46,9 mil KM. Jako visok rast naplate prihoda u septembru odrazio se pozitivno na kumulativnu naplatu za devet mjeseci. Bruto naplata je porasla za 361,5 mil KM, dok je neto naplata, zbog povećanih isplata povrata od 130,7 mil KM, bila veća za 230,9 mil KM, odnosno za 5,7% u odnosu na neto naplatu u istom periodu 2016.

¹ Nova politika je u primjeni od 01.08.2014. (Izmjene Zakona o akcizama u BiH „Službeni glasnik BiH“ br. 49/14)

² „Službeni glasnik BiH – međunarodni ugovori“ br. 18/14.

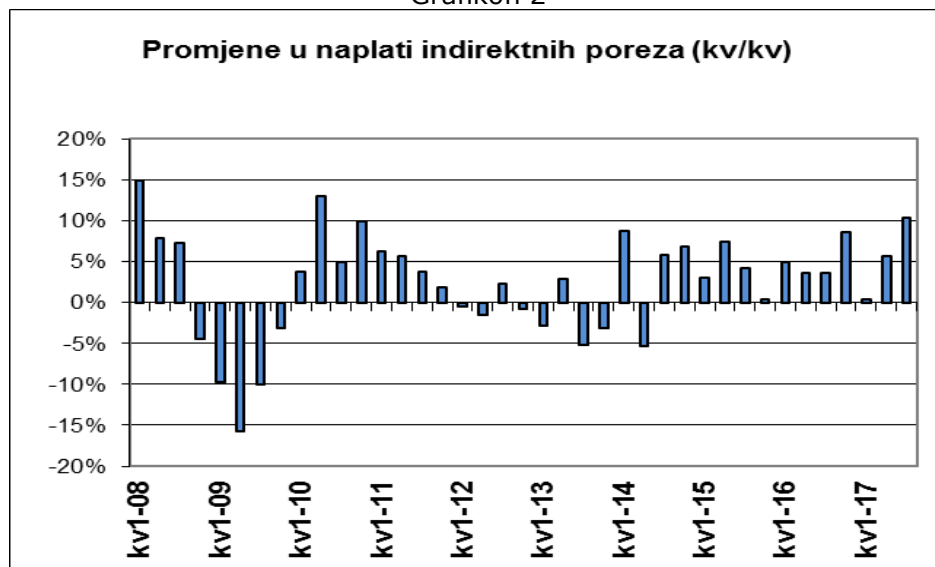
³ Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duhan za pušenje za 2017.godinu (Službeni glasnik BiH br. 84/2016).

Grafikon 1

Poređenje naplate u 2017. i 2016. po mjesecima (Grafikon 1) i kvartalima (Grafikon 2) pokazuje stabilan pozitivan trend. Nakon skromnog rasta prihoda u prvom kvartalu od 0,5%, u drugom kvartalu je ostvaren rast od 5,7%, a u trećem čak 10,3% (Grafikon 2). Analiza strukture naplate prihoda ukazuje na rastući trend efekata naplate iz kvartal u kvartal. Prvi kvartal je donio svega 6 mil KM neto efekata, drugi 77 mil KM, a treći čak 153 mil KM. Za razliku od rastućeg trenda bruto naplate, isplate povrata su bile značajno veće u odnosu na 2016.g. Međutim, u septembru su isplate povrata bile manje nego u istom mjesecu 2016, što je dodatno povećalo neto efekte trećeg kvartala. Razlog za smanjenje povrata su opsežne kontrole povrata PDV-a koje sprovodi UIO, a koje su neminovno dovele do odlaganja odobravanja povrata PDV-a i pomjeranja uobičajene sheme isplata povrata izvoznicima i ostalim obveznicima.

Grafikon 2

Efekat odlaganja povrata zbog sprovođenja kontrola se procjenjuje na 20-30 mil KM, što korespondira 0,5 – 0,7 p.p. rasta ukupnih prihoda od indirektnih poreza za devet mjeseci 2017.

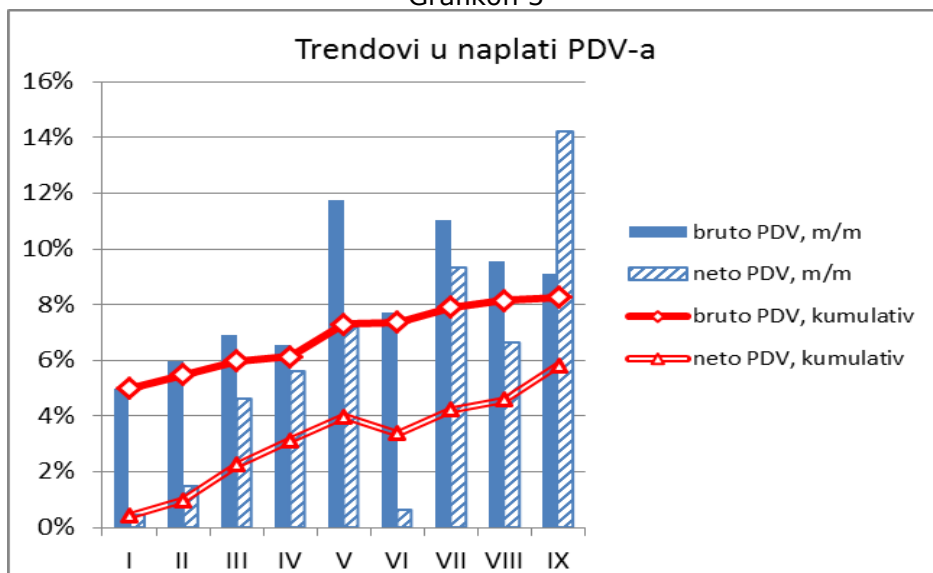
2.2. Naplata po vrstama prihoda

U periodu januar – septembar najveći rast je zabilježen kod PDV-a, 146,2 mil KM, te kod prihoda od akciza i putarine, ukupno 68,1 mil KM. Ostvaren je i značajan rast prihoda od carina od 17,6 mil KM. Treba imati u vidu da je po preliminarnom izvještaju evidentirano i dodatnih 17,3 mil KM neusklađenih prihoda koji nisu raspoređeni po vrstama u preliminarnom izvještaju UIO.

PDV

Naplata neto prihoda od PDV-a u dosadašnjem dijelu 2017. odlikuje stabilan rastući trend i pored snažnih mjesečnih oscilacija u bruto naplati, dok je neto PDV-e rastao sporije od bruto naplate zbog rastućih isplata povrata (Grafikon 3). Kumulativna naplata je oscilirala oko stope rasta od 4% većinu posmatranog perioda. U septembru je zahvaljujući odlaganju isplata povrata ostvaren rast neto naplate od čak 14,2%, što je povećalo stopu rasta kumulativne naplate PDV-a na 5,8%. S obzirom da je prema preliminarnom izvještaju neusklađeno 17,3 mil KM prihoda nakon usklađivanja realno je očekivati i viši rast neto PDV-a. Potrebno je naglasiti da su odloženi povrati iz septembra utjecali na ostvarenu stopu rasta neto PDV-a za devet mjeseci u rasponu od 0,8 do 1,2 p.p.

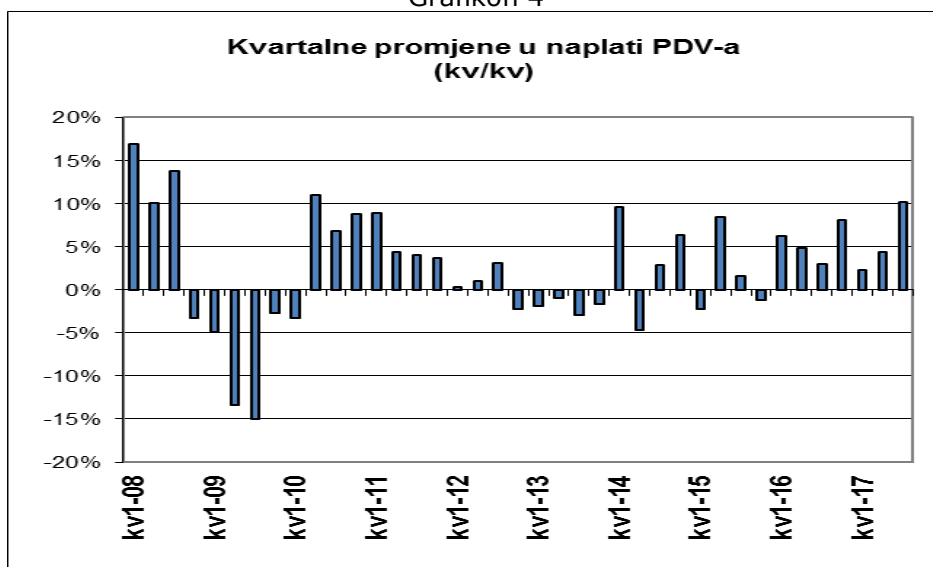
Grafikon 3

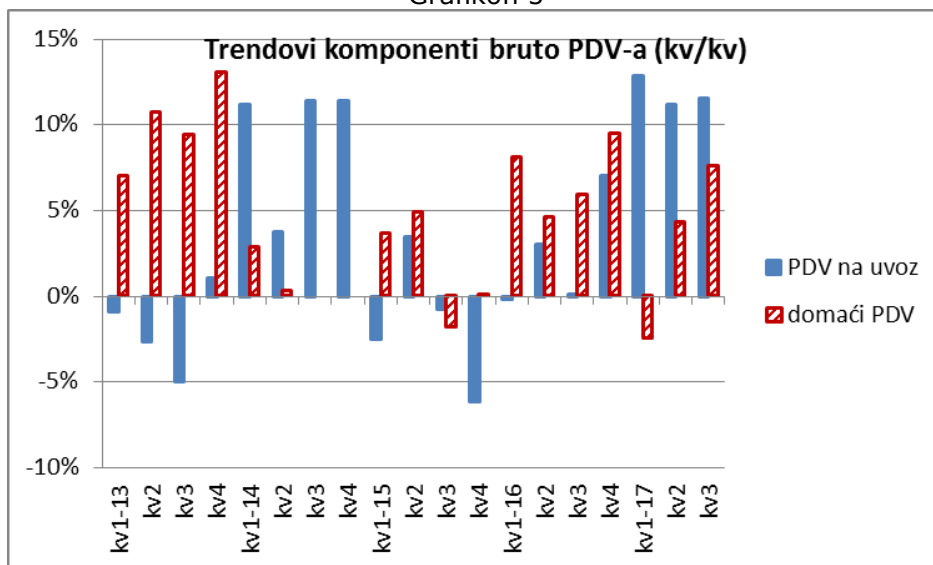
Kvartalni trendovi (Grafikon 4) ukazuju na rastuće pozitivne trendove u naplati PDV-a. U prvom kvartalu ostvarena je stopa rasta neto PDV-a od 2,3%, u drugom 4,4%, a u trećem čak 10,2%. Analiza komponenti bruto PDV-a ukazuje na pozitivna kretanja, pogotovo u posljednjih pet mjeseci. Zahvaljujući visokim stopama rasta uvoza tokom cijele 2017.godine komponenta PDV-a na uvoz je konstantno u pozitivnoj zoni sa vrlo visokim stopama rasta. U mjesecu septembru zabilježen rast PDV-a na uvoz od 12,1%, što je učvrstilo kumulativni rast na visokih 11,8%. S druge strane, naplata domaćeg PDV-a je u septembru povećana za 5%, što je povećalo kumulativnu naplatu domaćeg PDV-a na 3,2%. Kvartalna analiza pokazuje konstantno visoke stope rasta PDV-a na uvoz, 12,8% u prvom kvartalu, 11,2% u drugom kvartalu i 11,5% u trećem kvartalu 2017. (Grafikon 5). S druge strane, kada se radi o domaćem PDV-u, u prvom kvartalu ostvaren je pad naplate od 2,5%, ali je u drugom i trećem kvartalu došlo do naglog poboljšanja, te su zabilježene stope rasta od 4,3% i 7,6%, respektivno. Usklađivanje neusklađenih prihoda za

septembar, u čijoj strukturi veliki dio čini PDV-e, zasigurno će povećati stope rasta domaćeg PDV-a.

Grafikon 4

Grafikon 5

U septembru je zabilježen pad isplata povrata PDV-a obveznicima, kao posljedica odgađanja povrata zbog sprovođenja svobuhvatnih kontrola povrata od strane UIO. Zadržavanje isplata povrata je u manjoj mjeri ublažilo negativne trendove, te je rast povrata PDV-a obveznicima iznosio 16,5%, a međunarodnim projektima 14,7%. Na nivou devet mjeseci obveznicima je isplaćeno 119,9 mil KM više nego u istom periodu 2016., dok je međunarodnim organizacijama i projektima vraćeno PDV-a 9,8 mil KM više nego za devet mjeseci 2016.

Zbog pomjeranja sheme isplate povrata u septembru udio povrata u bruto naplati PDV-a je malo smanjen na 25,7%, no to je ipak za 1,7 p.p. više od udjela povrata u istom periodu 2016.

Grafikon 6

Kvartalna analiza isplata povrata pokazuje progresivan rast isplata povrata koji je započeo u četvrtom kvartalu 2016., a koji korespondira rastu uvoza i izvoza BiH. Uočljiv je i utjecaj odlaganja isplate povrata u septembru na trendove u trećem kvartalu 2017 (Grafikon 6).

Carine

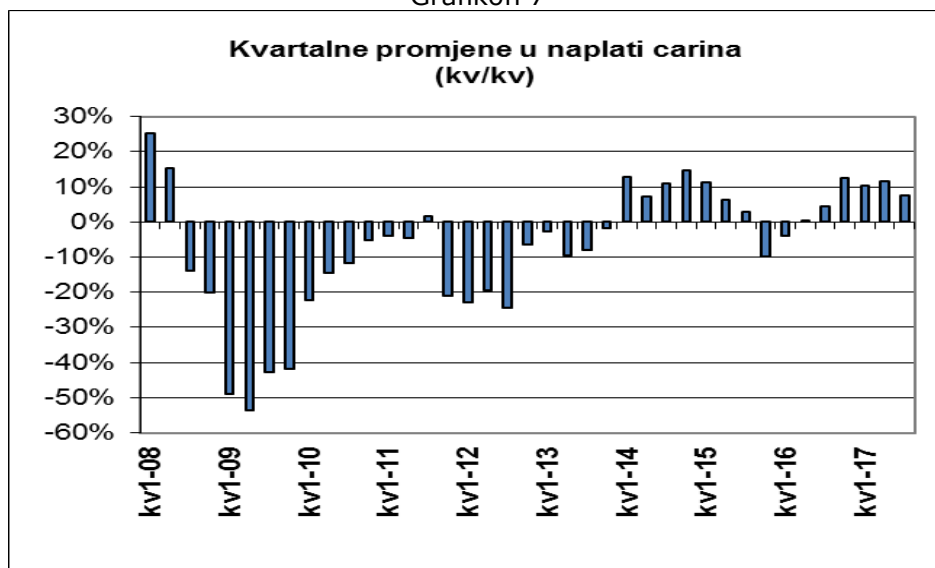
Dosadašnji tok 2017. obilježio je pozitivan trend u naplati prihoda od carina, sa snažnim oscilacijama u mjesečnoj naplati koja je rasla i do 30%. Rast prihoda od carina je potpuno neočekivan budući da su domaće i međunarodne institucije predviđale značajan pad prihoda zbog primjene adaptiranog SSP. Pad se procjenjivao i do 50 mil KM na godišnjem nivou, imajući u vidu da udio uvoza iz EU koji je pod carinskim režimom čini 1/3 uvoza BiH na koji se ubiru carine. Međutim, ne samo da nije došlo do pada prihoda nego je i ostvaren rast od 9,8% na nivou devet mjeseci. Kvartalni pregled pokazuje da je prvi kvartal donio rast prihoda od 10,4%, drugi 11,6%, a treći 7,7% (Grafikon 7).

Rastući trend rasta u posljednja dva mjeseca rezultat je oporavka uvoza iz trećih zemalja⁴ i uvoza dobara iz EU na koja se još uvijek plaćaju carine⁵. Iako se zbog primjene adaptiranog SSP od 1.2.2017. očekivao znatan pad prihoda od carina u razmjeni sa EU prema podacima UIO za osam mjeseci 2017. na robu porijeklom iz EU je naplaćeno prihoda od carina 5% više nego u istom periodu 2016! Analitički podaci po članicama ukazuju da je gubitak prihoda od carina ostvaren samo u razmjeni sa Hrvatskom, dok je u razmjeni sa ostalim članicama EU zbog snažnog rasta uvoza iz EU naplaćeno više carina nego 2016. Time su anulirani gubici prihoda od carina iz razmjene sa Hrvatskom. Očigledno je da primjena adaptiranog SSP-a neće proizvesti očekivane gubitke po porezne prihode u BiH.

⁴ Prema podacima Agencije za statistiku BiH uvoz iz Kine je u periodu januar – august 2017 porastao za 7,3%, a ukupno iz azijskih zemalja za 9,3%. Ostvaren je i snažan rast uvoza iz Rusije od 11,8%. Izvor: www.bhas.ba.

⁵ Prema podacima Agencije za statistiku BiH uvoz iz EU je u periodu januar - august 2017 rastao po stopi od 10,7%. Izvor: www.bhas.ba.

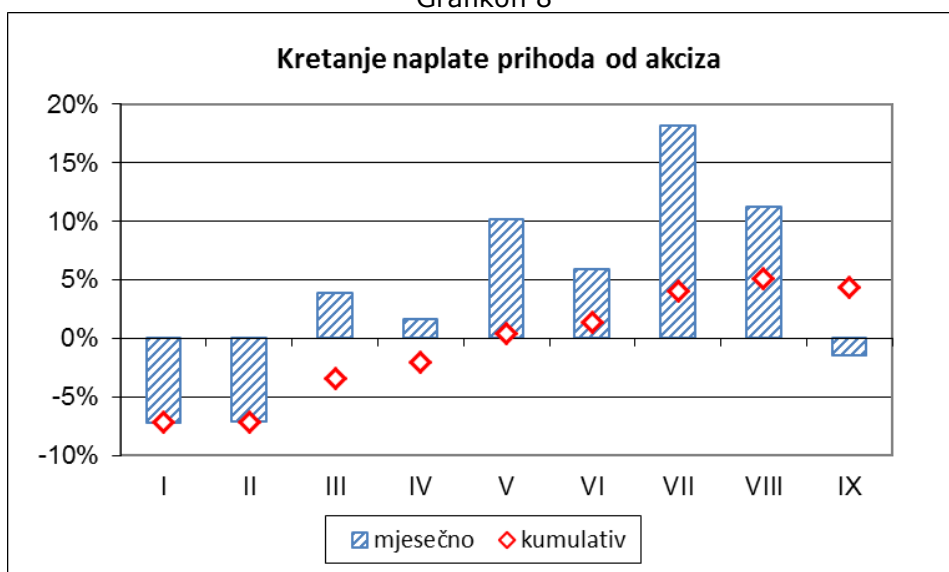
Grafikon 7

Akcize

Za razliku od augusta kada su akcize na sve vrste akciznih proizvoda imale pozitivnu naplatu u septembru su se trendovi pogoršali, te je zabilježen pad naplaćenih akciza od 1,5%. (Grafikon 8).

Grafikon 8

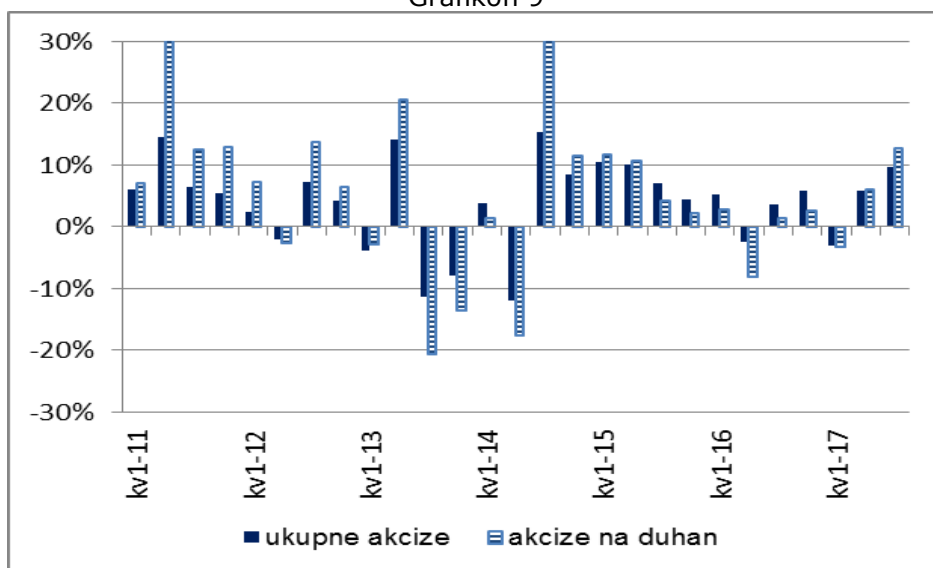

Pozitivni trendovi u septembru su zabilježeni samo kod akciza na pivo, bezalkoholna pića i na domaće duhanske prerađevine. Ipak, negativni trendovi u naplati akciza u septembru nisu u velikoj mjeri pogoršali kumulativni rast pojedinih grupacija akciza, pogotovo ne onih koji dominiraju u strukturi prihoda od akciza, kao što su akcize na duhan i akcize na derivate nafte. Pad naplate akciza u septembru je malo usporio pozitivni rast kumulativa akciza, te je na nivou devet mjeseci ostvaren rast od 4,4% (Grafikon 8).

Kvartalni trendovi ukupne naplate akciza pokazuju pad u prvom kvartalu 2017. od 3,4%, te nagli rast u drugom i trećem kvartalu od 5,8% i 9,4% respektivno (Grafikon 9). Slična kretanja u naplati imaju akcize na duhanske prerađevine, te se može zaključiti da je rast akciza na duhanske prerađevine od 5,5% glavni razlog snažnog rasta ukupnih prihoda od akciza u dosadašnjem dijelu 2017.

U 2017. se očekivao pad prihoda od akciza na duhanske prerađevine iz više razloga. Konstantno povećanje maloprodajnih cijena cigareta od 2009. zbog rasta akciza prepolovilo je legalnu potrošnju cigareta, stimulirajući supstituciju potrošnje cigareta potrošnjom rezanog duhana i jačajući nelegalno tržište duhana i cigareta u BiH. U prvom kvartalu je zabilježen pad prihoda od akciza na duhanske prerađevine od 3,2%. Međutim, u drugom kvartalu ostvaren je rast od 6,1%. Razlog je povećanje maloprodajnih cijena cigareta dominantnih uvoznika i domaće duhanske industrije polovinom godine. Očekujući povećanu potražnju za duhanskim prerađevinama pred povećanje cijena duhanske kompanije su gomilale zalihe, što je imalo za posljedicu povećano povlačenje akciznih markica i povećane uplate akciza. S obzirom da su se efekti rasta maloprodajnih cijena uvoznih cigareta trebali iscrpjeti već u augustu snažan rast prihoda od akciza od 12,7% u trećem kvartalu ukazuje i na druge faktore rasta, koji se mogu povezati sa ekspanzijom pograničnog i tranzitnog prometa sa nerezidentima. S druge strane, pad prihoda u septembru ukazuje i na sezonski karakter djelovanja tog faktora, da je blisko povezan i sa izvanrednom turističkom sezonom u Hrvatskoj. Drugi značajan faktor rasta pograničnog i tranzitnog prometa jesu niske cijene derivata nafte u BiH, kao posljedica najnižeg poreznog opterećenja u regionu. Pri tome, nerezidenti iz Hrvatske i oni u tranzitu, pored derivata, u BiH kupuju i ostalu robu široke potrošnje, uključujući i duhan i cigarete koji su jeftiniji u BiH.

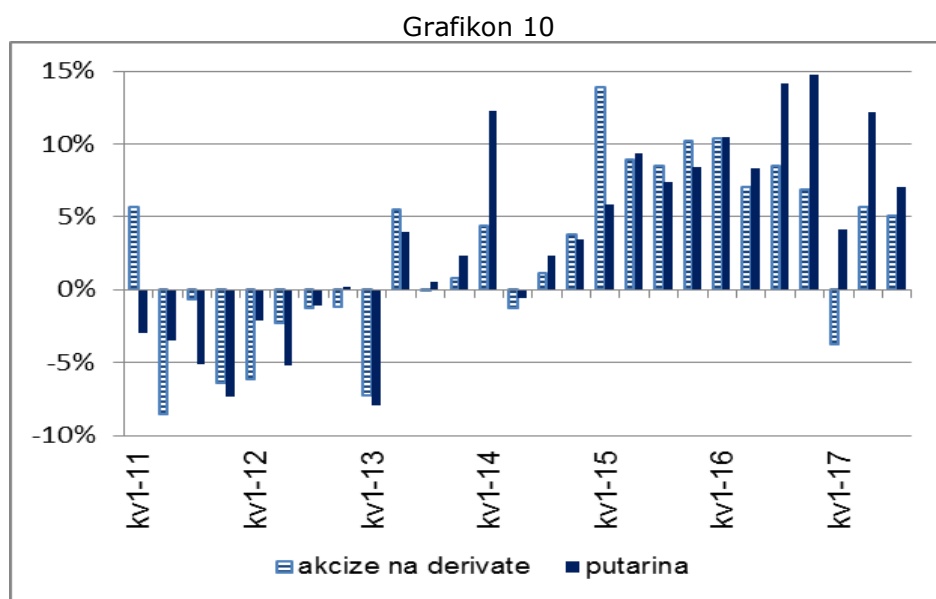
Grafikon 9

Slični trendovi u naplati zabilježeni su kod akciza na derivate nafte (Grafikon 10). Prema podacima UIO suficit na bruto prihodima od akciza na derivate nafte za devet mjeseci je iznosio 9,8 mil KM. Zbog rasta cijena nafte na svjetskom tržištu u prvom kvartalu je zabilježen pad potrošnje derivata, a time i pad naplate akciza na derivate nafte od 3,8%. Iako su relevantne međunarodne agencije prognozirale dalji rast cijena derivata na svjetskom tržištu, ipak je došlo do stabilizacije cijena, a potom i pada cijena, koji je dodatno pojačan slabljenjem američkog dolara. Pad cijena derivata u BiH se pozitivno odrazio na potrošnju i naplatu akciza u drugom kvartalu kada je

zabilježen rast od 5,6%. Na brži rast potrošnje derivata utjecao je i rast pograničnog i tranzitnog prometa sa nerezidentima i stvaranje zaliha u zemlji zbog konstantnih rasprava u vezi sa povećanjem akciza na derivate. Rast potrošnje je nastavljen u trećem kvartalu, da bi u septembru, zbog rasta cijena na svjetskom tržištu i jačanja američkog dolara došlo do rasta maloprodajnih cijena, pada uvoza derivata i domaće potrošnje, i, posljedično, pada prihoda od akciza. To je u konačnici dovelo do usporavanja rasta na 5% u trećem kvartalu, a na nivou devet mjeseci na 2,6%.

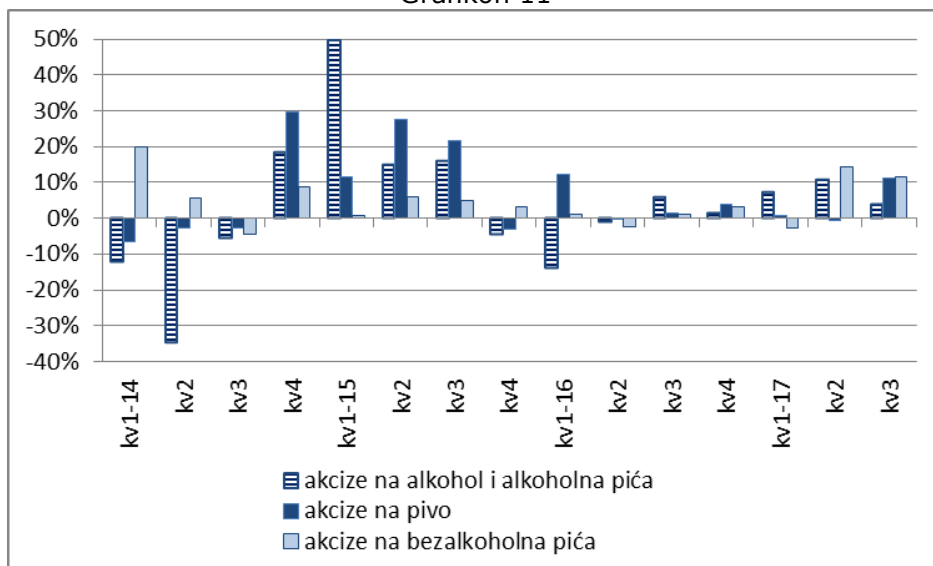
Za razliku od akciza na derivate prihodi od putarina su imali pozitivan rast u sva tri kvartala 2017, ali su se negativni trendovi odrazili na naplatu u septembru (Grafikon 10).

Kvartalna analiza pokazuje da su prihodi od akciza na kavu četiri kvartala uzastopno u negativnoj zoni rasta, da bi tek u trećem kvartalu 2017. dostigli nivo naplate iz istog kvartala 2016. Sve to navodi na zaključak da su trendovi u naplati značajno ispod naplate u prethodnim godinama.

Trendovi u naplati prihoda od akciza na grupaciju proizvoda pivo, alkohol, alkoholna i bezalkoholna pića su u cjelini mnogo bolji nego u 2016. Prihodi od akciza na alkohol i alkoholna pića su kontinuirano sva tri kvartala u pozitivnoj zoni rasta, sa stopama rasta od 7%, 10,8% i 3,6% (Grafikon 11). Rast prihoda od akciza na bezalkoholna pića u prvom kvartalu je bio negativan -2,6%, a u drugom i trećem kvartalu su ostvarene neuobičajeno visoke stope rasta od 14,3% i 11,7%, što se može povezati sa rastom prekogranične i tranzitne potrošnje (Grafikon 11).

Grafikon 11

Naplata akciza na pivo je bila pod utjecajem pada akciza na uvozna piva, koji nije mogao biti kompenziran rastom naplate akcize na domaća piva zbog malog udjela domaćeg piva u tržištu BiH. U prvom kvartalu je ostvaren rast prihoda od 0,6%, a u drugom prihodi su pali za 0,5%. Ipak, u trećem kvartalu je ostvarena visoka stopa rasta od 11,1% zbog snažnog rasta domaćih akciza i oporavka uvoza piva (Grafikon 11).

Faktori rasta prihoda od indirektnih poreza

Sumirajući efekte glavnih faktora snažnog rasta prihoda od indirektnih poreza u periodu januar – septembar 2017 može se zaključiti da ukupan efekat faktora, koji imaju jednokratni karakter, korespondira 2,4 p.p. rasta prihoda od indirektnih poreza (Tabela 1). Ostatak od 3,3 p.p. odnosi se na efekte rasta uvoza, pada cijena nafte na svjetskom tržištu, rasta ekonomije i potrošnje, povećanja efikasnosti naplate i blagog smanjenja kumuliranih dugova po osnovu PDV-a.

Tabela 1

Jednokratni faktori rasta	Procijenjeni efekti (p.p. rasta prihoda od indirektnih poreza)
Neostvarene procjene gubitaka prihoda od carina zbog adaptacije SSP + PDV	0,8 p.p.
Odlaganje isplata povrata PDV-a	0,6 p.p.
Eksterna potražnja za duhanskim prerađevinama + PDV	1,0 p.p.
UKUPNO	2,4 p.p.

III REVIDIRANE PROJEKCIJE PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA (2017-2020), OKTOBAR 2017

Tabela 2: Revidirane projekcije (2017-2020)

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM					Projektirana stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija							
	2016	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
PDV	3.433,8	3.621,9	3.770,5	3.933,2	4.113,1	5,5%	4,1%	4,3%	4,6%
Akcize	1.448,9	1.497,1	1.514,2	1.533,8	1.581,5	3,3%	1,1%	1,3%	3,1%
Carine	248,2	272,0	288,7	306,3	325,3	9,6%	6,2%	6,1%	6,2%
Putarina	358,8	379,9	387,9	395,7	404,0	5,9%	2,1%	2,0%	2,1%
Ostalo	41,0	41,2	41,4	41,6	41,8	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
UKUPNO	5.530,7	5.812,0	6.002,7	6.210,6	6.465,7	5,1%	3,3%	3,5%	4,1%
Putarina (0,10 KM/l)	143,5	152,0	155,2	158,3	161,6	5,9%	2,1%	2,0%	2,1%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	5.387,2	5.660,0	5.847,6	6.052,3	6.304,1	5,1%	3,3%	3,5%	4,2%

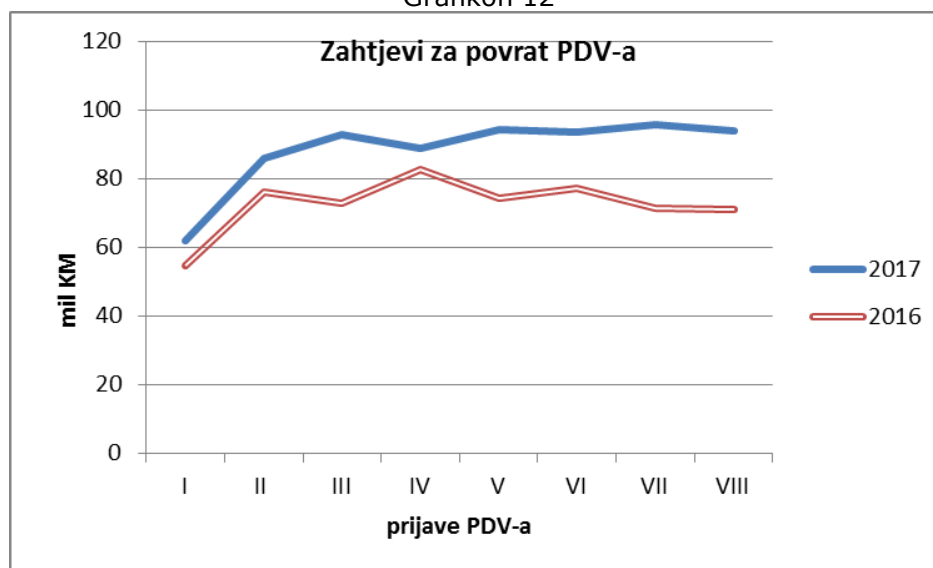
3.1. Projekcije za 2017. godinu

Na osnovu trendova naplate prihoda, godišnjih makroekonomskih projekcija i procjena efekata izmjene Zakona o akcizama, primjene adaptiranog SSP i Sporazuma o slobodnoj trgovini između BiH i EFTA, projektirana neto naplata prihoda od indirektnih poreza za 2017. godinu iznosi 5,812 mlrd KM, što je za 5,1% više nego u 2016. godini (Tabela 2).

PDV

Naplata PDV-a se kretala u pravcu aprilskih projekcija sve do augusta. Rastući trend PDV-a na uvoz, kao posljedica značajnog rasta uvoza, dvostruko iznad projekcija DEP-a iz marta, je bio u velikoj mjeri kompenziran oscilirajućim trendom domaćeg PDV-a. Međutim, u septembru je ostvaren enorman rast naplate PDV-a zahvaljujući kumulativnom djelovanju tri faktora: visokoj stopi rasta uvoza, snažnom rastu domaće potrošnje i odlaganju povrata PDV-a zbog sprovođenja opsežnih kontrola od strane UIO. Efekti odlaganja povrata na stopu rasta neto PDV-a u septembru se procjenjuju u visini od čak 7 p.p., a na nivou devet mjeseci 1 p.p. Pregled iznosa zahtjeva za isplate povrata (Grafikon 12) ukazuje na pogoršanje trendova u zahtjevima za povrat PDV-a posljednja tri mjeseca. S druge strane, grafikon pokazuje i koliko su nerealne bile isplate povrata obveznicima u septembru⁶.

Grafikon 12

Imajući u vidu nastavak trenda visokog rasta uvoza i izvoza, i u narednim mjesecima može se očekivati nastavak negativnog trenda u zahtjevima za povrate. Pored toga, mogu se očekivati i povećani povрати po osnovu međunarodnih projekata s obzirom da se približava kraj godine. S obzirom na veličinu efekta odlaganja isplate povrata PDV-a u septembru od velikog značaja za izvršenje projekcija prihoda od PDV-a u 2017, a i u 2018. imaće administriranje povrata u narednim mjesecima. Ukoliko se UIO vrati na dosadašnju shemu povrata, ne čekajući krajnje zakonske rokove za povrat PDV-a, isplate zaostalih povrata, uz rastuće tekuće povrate, značajno će umanjiti naplatu prihoda od indirektnih poreza četvrtom kvartalu 2017. Važan ograničavajući faktor povećanih isplata povrata mogu biti rastuće tranše vanjskog duga koje dopijevaju na

⁶ Prema preliminarnom izvještaju UIO u septembru je obveznicima vraćeno po osnovu PDV-a 73,3 mil KM.

naplatu u četvrtom kvartalu 2017. i koje, zajedno sa povratima, umanjuju transfere indirektnih poreza prema entitetima. U takvim okolnostima Odjeljenje je pretpostavilo da će se UIO, imajući u vidu interese obveznika, vratiti na dosadašnju shemu isplata povrata, ali postepeno, što znači da će se veći dio efekata povećanih isplata povrata odraziti na naplatu neto PDV-a u četvrtom kvartalu 2017, a manji dio prenijeti u 2018.

Vodeći se navedenim pretpostavkama u vezi isplate povrata i očekujući nastavak tekućeg pozitivnog trenda rasta PDV-a na uvoz i domaćeg PDV-a iznad makroekonomskih projekcija DEP-a, rast prihoda od PDV-a u 2017. je projektiran u visini od 5,5%.

Carine

Trendove u naplati prihoda od carina determinira uvoz iz trećih zemalja i uvoz dobara iz EU koji je još uvijek pod carinskim režimom. Analize efekata primjene adaptiranog SSP pokazale su minimalne gubitke prihoda od carina u razmjeni sa Hrvatskom koje su kompenzirane rastom uvoza dobara iz EU koja su pod režimom carina. Očekuje se da će se tekući trendovi uvoza i naplate carina iz EU i trećih zemalja nastaviti i u četvrtom kvartalu 2017, te je rast prihoda od carina, shodno toj pretpostavci, projektiran u visini od 9,6%. Projekcije su obuhvatile i efekte primjene Sporazuma o slobodnoj trgovini između BiH i članica EFTA u periodu 2015-2017, koji nisu fiskalno značajni, s obzirom na mali ponder udjela uvoza ovih dobara iz članica EFTA u ukupnom uvozu koji se nalazi pod režimom plaćanja carina⁷.

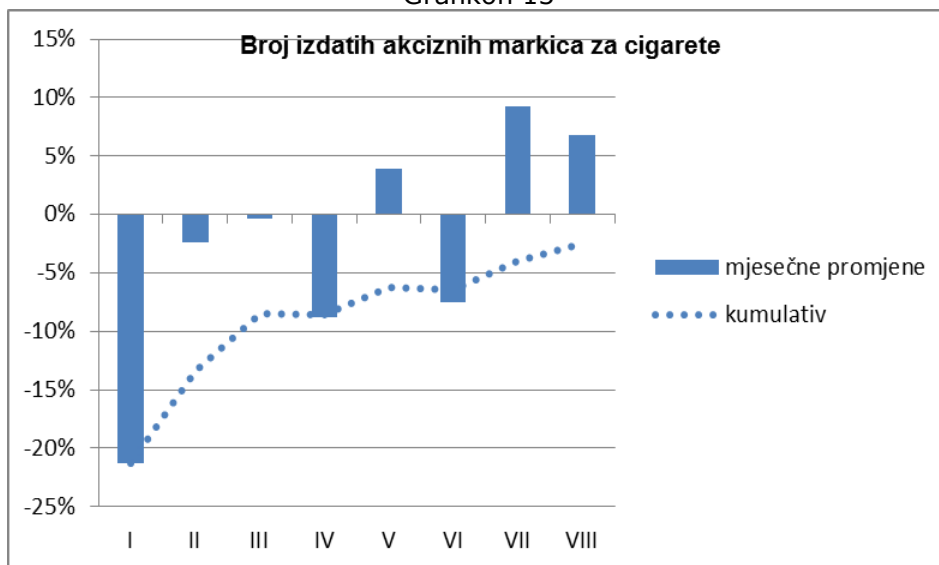
Akcize i putarina

Prihodi od akciza generiraju 17% planiranog suficita u 2017. godini. Posmatrano zajedno sa putarinom ova grupa prihoda čini 24,6% planiranog godišnjeg suficita prihoda od indirektnih poreza.

Projekcije prihoda od akciza na duhanske prerađevine su značajno revidirane naviše, te od planiranog suficita prihoda od akciza najveći dio se odnosi na akcize na duhanske prerađevine. Osnovni razlog su pozitivni trendovi na tržištu duhana u prethodnih osam mjeseci, koji se ogledaju u rastu vrijednosti tržišta cigareta od 5,1% i padu potrošnje cigareta od samo 2,4% (Grafikon 13) iako je prosječna ponderirana cijena cigareta porasla za 9,8%. Isto tako, i tržište rezanog duhana, zahvaljujući vanjskoj potražnji, je poraslo za 16,9%, a količine oporezovanog rezanog duhana za 7,9% i pored rasta akciznog opterećenja.

⁷ Prema podacima UIO udio prihoda od carina naplaćenih na robu uvezenu iz članica EFTA u ukupno naplaćenim prihodima od carina u 2016. iznosio je 1,6%.

Grafikon 13

Projekcije za četvrti kvartal polaze od pretpostavke da se uglavnom iscrpjelo djelovanje eksternih faktora koji su posljednjih mjeseci generirali potražnju, a time i rast prihoda od duhanskih prerađevina, koji su bili takvog obima da su kompenzirali jačanje crnog tržišta duhana i cigareta unutar BiH. Veliku nepoznanicu za projekcije prihoda, kao i svake godine, predstavlja i poslovna politika duhanskih kompanija pred novo povećanje specifične akcize 1.1.2018. u smislu obima i pravca prevaljivanja novog poreznog opterećenja. Iako je praksa prethodnih godina bila da duhanske kompanije gomilaju zalihe cigareta pred kraj godine zbog povećane potražnje građana, prošle godine to se nije desilo, jer su kompanije odložile povećanje cijena za drugi ili početak trećeg kvartala naredne godine. S obzirom da se takva politika pokazala uspješnom Odjeljenje u četvrtom kvartalu 2017. ne očekuje pojačano povlačenje akciznih markica i gomilanje zaliha cigareta. Imajući to u vidu, može se očekivati minimalni rast prihoda u naplati akciza na duhanske prerađevine četvrtom kvartalu, što bi trebalo usporiti tekuću stopu rasta ostvarenu za devet mjeseci 2017.

Dio projektiranog suficita prihoda od akciza očekuje se i od akciza na derivate nafte. Turbulentna kretanja cijena nafte na svjetskom tržištu tokom 2017. proizvele su oscilacije u potrošnji derivata, a time i u naplati prihoda od akciza i putarine. U septembru su cijene nafte ponovno počele rasti i taj trend je nastavljen i u oktobru, što se odmah odrazilo na pad prihoda od akciza i putarine. Imajući u vidu prognoze relevantnih međunarodnih agencija za energiju u kratkom roku ne bi trebalo doći do pada cijena, a time ni značajnijeg oporavka potrošnje derivata nafte. Osim toga, iscrpjeli su se i efekti vanjske potražnje za derivatima, koji su dijelom imali i sezonski karakter (pogranični i tranzitni promet, turistička sezona u Hrvatskoj). Polazeći od navedenih pretpostavki u četvrtom kvartalu se očekuje pad potrošnje derivata i shodno tome prihoda od akciza, što bi na nivou godine trebalo donijeti usporavanje stope rasta u okviru rasta domaće potrošnje. Slični efekti očekuju se i na naplatu prihoda od putarine, s tim da je projektirana stopa rasta i pored prognoziranog usporavanja viša zbog pozitivnih trendova u ubiranju putarine tokom 2017, koji su rezultat promjena u strukturi potrošnje derivata nafte⁸.

⁸ Vid. „Trendovi na tržištu derivata u BiH u razdoblju januar – juni 2017“, OMA bilten #146/147, septembar/oktobar 2017, www.oma.uino.gov.ba.

Polazeći od pozitivnih tekućih trendova i makroekonomskih projekcija suficita prihoda od akciza očekuju se i u naplati akciza na pivo, alkohol, alkoholna i bezalkoholna pića, ali oni su minimalni u nominalnom smislu i nisu značajni s obzirom na ukupne prihode od akciza. U cjelini, projektirani kumulirani efekat suficita prihoda od akciza u 2017. trebao bi donijeti stopu rasta prihoda od akciza od 3,3%.

3.2. Projekcije za 2018-2020

Projektirane stope rasta prihoda za 2018., 2019. i 2020. godinu iznosi 3,3%, 3,5% i 4,1% respektivno (Tabela 2). Projekcija prihoda u navedenom periodu zasnovana je na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, istorijskoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2017. godinu, te efektima izmjena politika u oblasti carina i akciza na duhanske prerađevine.

Najveći generator suficita prihoda od indirektnih poreza u tom periodu je PDV, s obzirom na njegov značajan udio u prihodima, te planiranim stabilnim stopama rasta. Nakon toga slijede akcije na duhanske prerađevine, carine, akcize na derivate nafte i putarina iz cijene derivata nafte.

Projekcije PDV-a prate kretanje makroekonomskih agregata. Očekuje se iscrpljivanje eksternih faktora koji su značajno povećali potrošnju u 2017.godini iznad projektiranih stopa potrošnje, a time i naplatu prihoda od PDV-a i prihoda koji ulaze u osnovicu za obračun PDV-a (carine, akcize na duhan i derivate, putarina). Zbog poređenja sa višom statističkom osnovicom očekuje se skromniji rast domaćeg PDV-a, u skladu sa istorijskim trendovima. Planirani rast ekonomije i uvoza trebao bi generirati i rast PDV na uvoz, a time i bruto PDV-a. Posljedično, očekuje se i postepeni porast povrata PDV-a, pogotovo s obzirom na planirani rast uvoza, izvoza i investicija.

Projekcije prihoda od akciza na duhan u periodu 2018-2019 su krajnje konzervativne i zasnivaju se na tekućim trendovima iz prethodnih godina, s obzirom da 2017., zbog snažno generirane eksterne potražnje za duhanskim prerađevinama, ne predstavlja referentnu godinu. Osim toga, dodatna potražnja je povećala statističku osnovicu za poređenje. Začajnije povećanje potražnje za cigaretama i duhanom dijelom ovisi i o poreznoj konkurentnosti BiH u odnosu na region. U narednoj godini porezna konkurentnost BiH u odnosu na region će oslabjeti zbog povećanja poreznog opterećenja, koje će donijeti rast cijena cigareta i duhana, a u odnosu na Hrvatsku i zbog činjenica da Hrvatska u 2017. završava proces hamonizacije, te svako naredno povećanje akciza u BiH smanjuje cjenovnu atraktivnost cigareta iz BiH za hrvatske građane u pograničnim zonama, ali i za ostale nerezidente. Isto tako, eksterna potražnja za duhanskim prerađevinama je dijelom indirektno generirana poreznom konkurentnosti BiH u sferi derivata nafte. Eventualni rast cijena derivata nafte, izazvan rastom cijena nafte na svjetskom tržištu i/ili povećanjem akciza oslabiće atraktivnost BiH za pogranične i sezonske šopinge ili kao tranzitne zemlje, što se indirektno odražava i na kupovinu cigareta, duhana i ostale robe široke potrošnje.

U takvim okolnostima, rast specifične akcize u skladu sa Zakonom o akcizama i u narednim godinama vršiće snažan pritisak na potrošače da migriraju sa regularnog na crno tržište duhanskih prerađevina. Očekuje se dalje smanjenje regularne potrošnje zbog rasta poreznog opterećenja. U okolnostima jačanja crnog tržišta i očekivanja da će porast akciznog opterećenja u BiH ugroziti i cjenovnu konkurentnost cigareta i duhana u odnosu na okruženje očekuje se da će regularno tržište duhanskih prerađevina u BiH u najboljem slučaju rasti u skladu sa kretanjima privatne potrošnje. To bi, uz rastuće porezno opterećenje i pad potrošnje koji odgovara elastičnosti potrošnje cigareta u zemljama u razvoju, trebalo donijeti minimalan rast prihoda od akciza na

duhanske prerađevine. Sažimanje potrošnje izvan projektiranog može biti zaustavljeno samo energičnijim mjerama na suzbijanju crnog tržišta i krijumčarenja, revidiranjem politike oporezivanja duhanskih prerađevina i značajnijim rastom dohotka građana.

Prema postojećoj dinamici rasta maloprodajnih cijena cigareta i planiranoj dinamici povećanja specifične akcize prema postojećem Zakonu očekuje se završetak procesa harmonizacije akciza u BiH sa minimalnim standardima EU u 2019.godini. Stoga se u 2020. očekuje stabilizacija tržišta duhanskih prerađevina, u smislu potrošnje. U takvim okolnostima projektiran je rast prihoda od akciza u skladu sa makroekonomskim projekcijama rasta potrošnje.

Projekcije akciza na derivate i putarine u periodu 2018-2020 izrađene su na pretpostavkama zaustavljanja trenda snažnih stopa rasta potrošnje zbog isprpljivanja eksternih faktora koji su generirali rast prethodnih godina i pogoršanja na svjetskom tržištu nafte. Izuzetno visoke stope rasta prihoda od akciza na derivate nafte i putarine mogu se dijelom smatrati posljedicom globalnih političkih kriza koje proizvode turbulencije na svjetskom tržištu nafte, a dijelom posljedicom tranzitnog položaja i porezne konkurentnosti BiH u odnosu na okruženje. S obzirom na posljednje negativne prognoze⁹ u vezi sa kretanjem cijena nafte na svjetskom tržištu u 2018. može se očekivati sažimanje ili najmanje stagnacija potrošnje, u prvom redu dizela i lož-ulja. Trendovi iz prethodnih godina pokazuju da potrošnja derivata u BiH ne ovisi samo o domaćoj potrošnji, već i o regionalnoj poreznoj konkurentnosti BiH. S obzirom na visoku statističku osnovicu¹⁰ i očekujući da neće doći do značajnijeg pogoršanja regionalne konkurentnosti i u najboljem slučaju stope rasta prihoda od akciza i putarine bi se u naredne tri godine trebale kretati u skladu sa rastom ekonomije i potrošnje.

Projekcije carina su izrađene u skladu sa planiranim stopama rasta uvoza i strukturom uvoza prema zemljama porijekla (EU, treće zemlje).

⁹ Izvor: EIA, 11 October 2017 release.

¹⁰ Procijenjeni prihodi od akciza na derivate nafte u 2017 su za 21% veći od prosječnih prihoda od akciza naplaćenih u periodu 2009-2014, što ne korespondira rastu ekonomije i potrošnje u BiH.

IV RAZLIKE U ODNOSU NA APRILSKE PROJEKCIJE

Razlike između revidiranih projekcija u odnosu na one izrađene u aprilu 2017 su posljedica tekućih trendova u naplati prihoda, precijenjenih gubitaka prihoda od carina zbog primjene adaptiranog SSP, kao i ekspanzije prekograničnog i tranzitnog prometa i utjecaja sezonskih faktora (turistička sezona) koji su kumulativno doveli do rasta eksterne potražnje za dobrima (derivati nafte, duhanske prerađevine, roba široke potrošnje). Bitan eksterni faktor rasta prihoda je bila i stabilizacija cijena nafte na svjetskom tržištu. Rast uvoza koji je determinirao rast PDV-a je bio dvostruko veći od projekcija (DEP). Konačno, određene razlike potječu i od usporavanja isplata povrata PDV-a zbog vršenja opsežnih kontrola. Revidirane makroekonomske projekcije DEP-a iz septembra 2017. u pogledu rasta ekonomije su pesimističnije (Grafikon 14). Slično je i za projekcije uvoza i izvoza, sa velikim odstupanjima. Revidirane projekcije potrošnje su značajno ispod projekcija iz marta 2017. za sve godine u planskom periodu.

Tabela 3

Razlika u odnosu na projekcije iz aprila 2017. godine (u mil KM)	Projekcija			
	2017	2018	2019	2020
PDV	55,4	71,2	60,5	38,6
Akcize	70,6	84,0	105,2	147,1
Carine	42,1	52,1	48,3	49,2
Putarina	17,5	15,7	13,4	11,4
UKUPNO	185,7	223,0	227,4	246,2

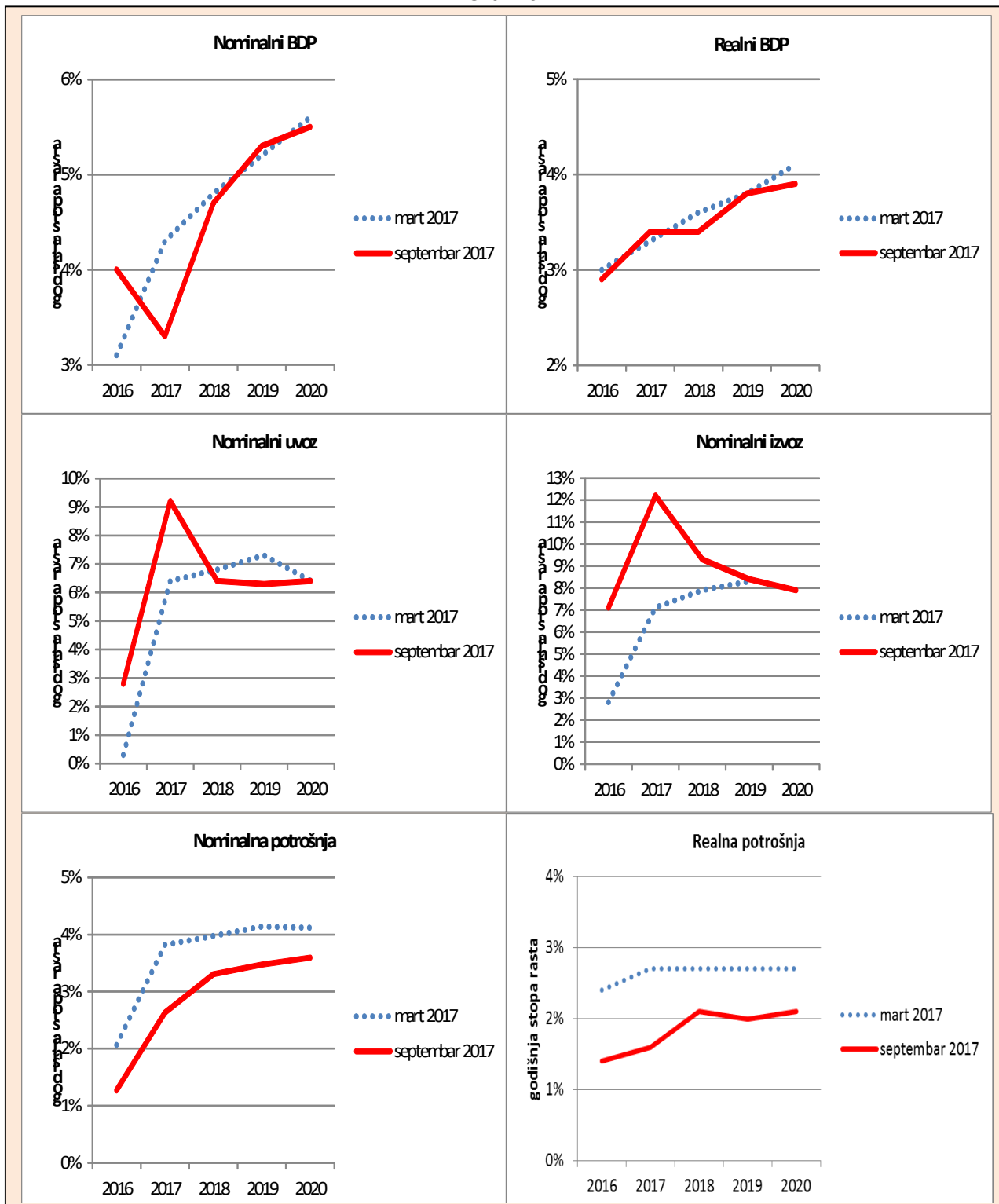
4.1. Projekcije za 2017. godinu

S obzirom na tekuće trendove naplate i promjene makroekonomskih projekcija (DEP) projekcije prihoda od indirektnih poreza za 2017. godinu korigirane su za +185,7 mil KM (Tabela 3).

PDV

Prihodi od PDV-a su povećani za 55,4 mil KM. Treba imati u vidu da su i aprilske projekcije PDV-a na uvoz izrađene sa posebnim stepenom opreznosti, s obzirom na negativne trendove u prvom kvartalu 2017. Bitan faktor rasta PDV-a je bio uvoz koji je rastao dvostruko brže u odnosu na projekcije iz marta (DEP), a tekuća stopa rasta premašuje i projekcije uvoza iz septembra (DEP). S obzirom da je PDV-e na uvoz dominantna komponenta bruto PDV-a veća odstupanja naplate u odnosu na projekcije odražavaju se i na ukupnu naplatu PDV-a. S tim u vezi izvršena je korekcija PDV-a na uvoz navise u skladu sa tekućim trendovima. Dodatni rast prihoda od PDV-a rezultat je neočekivanog suficita u naplati prihoda od carina i akciza/putarine. S obzirom da carine i akcize/putarine ulaze u osnovicu za plaćanje PDV-a naplaćen je značajan iznos prihoda od PDV-a koji predstavlja čak 40% razlike između revidirane projekcije PDV-a i aprilske projekcije. Korekcije naniže su izvršene kod povrata PDV-a zbog odlaganja isplata povrata PDV-a koje je promijenilo uobičajenu dinamiku isplata.

Grafikon 14

Izvor: Projekcije Direkcije za ekonomsko planiranje (mart i septembar 2017)

Carine

Prihodi od carina su korigirani naviše za čak 42,1 mil KM. Prvi razlog su pozitivniji tekući trendova u naplati prihoda od carina na robu iz trećih zemalja i roba porijeklom iz EU koje su ostale pod režimom carina u 2017. u odnosu na projekcije uvoza. Drugi faktor korekcije carina je procjena gubitaka prihoda od carina zbog primjene adaptiranog SSP koja se nije ostvarila.

Akcize i putarina

Najveća korekcija u projekcijama za 2017. je izvršena na prihodima od akciza u iznosu od 70,6 mil KM, a najveći udio u korekcijama imaju akcize na duhanske prerađevine.

Prilikom izrade aprilskih projekcija akciza na duhanske prerađevine polazište su bili negativni trendovi u 2016. i prvom kvartalu 2017., dosadašnja elastičnost potrošnje cigareta u uvjetima kontinuiranog rasta maloprodajnih cijena zbog povećanja poreznog opterećenja, pojačana supstitucija cigareta rezanim duhanom iz legalne i nelegalne proizvodnje i porezna evazija zbog jačanja crnog tržišta. Međutim, efekat ekspanzije potražnje za cigaretama i rezanim duhanima u pograničnom, tranzitnom i turističkom prometu je neutralizirao sve negativne ulazne pretpostavke aprilskih projekcija.

Prilikom izrade aprilskih projekcija akciza na derivate nafte polazište su bili negativni tekući trendovi u prvom kvartalu, izazvani rastom cijena nafte na svjetskom tržištu i loše prognoze kretanja cijena nafte od strane relevantnih međunarodnih agencija za energiju. Pad cijena nafte na svjetskom tržištu uzrokovao je rast potrošnje derivata u BiH, koja je dodatno povećana eksternom potražnjom derivata nafte od strane nerezidenata zbog cjenovne konkurentnosti derivata nafte u BiH u odnosu na region. Iz istih razloga izvršena je i korekcija naviše na prihodima od putarine u visini od 17,5 mil KM.

4.2. Projekcije za period 2018-2020

Projekcije za 2016., 2017. i 2018. godinu su revidirane naviše za 223 mil KM, 227,4 mil KM i 246 mil KM respektivno. Korekcija projektiranih iznosa prihoda za navedeni period dijelom je rezultat korigiranja projektiranih iznosa za 2017. godinu, koji predstavljaju osnovicu za njihovu izradu. Korekcije su najmanje na prihodima od PDV-a, jer su revidirane makroekonomske projekcije iz septembra 2017 (DEP), najviše u vezi sa potrošnjom i uvozom, pesimističnije nego u martu 2017. (Grafikon 14). Značajne korekcije su izvršene na prihodima od carina čije su aprilske projekcije bile umanjene za procijenjene efekte primjene adaptiranog SSP. Konačno, najveće korekcije projekcija su na prihodima od akciza i putarine, koje su rezultat korigiranja projekcija za 2017. i najnovijih prognoza međunarodnih agencija za energiju vezano za kretanje cijena nafte na svjetskom tržištu koje su povoljnije nego proljetne prognoze. Visoka razlika na projekcijama prihoda od akciza u 2020. posljedica je pretpostavke da će proces harmonizacije akciza na cigarete u BiH sa minimalnim standardima EU biti završen u 2019, što bi trebalo donijeti stabilizaciju tržišta cigareta u BiH i rast prihoda od akciza u skladu sa rastom potrošnje i dohotka.

V RIZICI PO PROJEKCIJE

S obzirom na osnovne postavke projekcija indirektnih poreza i ukupne ekonomske uvjete u BiH i u svijetu ostvarenje projektiranog nivoa prihoda od indirektnih poreza u periodu 2017-2020 je podložno sljedećim rizicima:

- Projekcije prihoda od indirektnih poreza usko su vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a. Svako odstupanje ovih parametara od projektiranih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda;
- Slabiji ekonomski oporavak glavnih izvoznih partnera BiH (EU, zemlje CEFTA) povećava nivo rizika za ostvarenje makroekonomskih projekcija, a time i projekcija prihoda od indirektnih poreza u cjelini;
- Jačanje crnog tržišta duhanskih prerađevina, uzrokovano bržim rastom poreznog opterećenja cigareta u BiH u odnosu na zemlje u okruženju, može ugroziti izvršenje projekcija prihoda od akciza na cigarete;
- Slabljenje regionalne porezne konkurentnosti zbog pogoršanja politike indirektnih poreza u BiH (rast specifične akcize na duhanske prerađevine, eventualno povećanje akciza na derivate nafte i/ili povećanje stope PDV-a, niže stope akciza u okruženju) dovešće do smanjenja eksterne potražnje (pogranične, tranzitne, turističke) za derivatima nafte, cigaretama i rezanim duhanom, kao i za ostalim robama široke potrošnje i pratećim uslugama (ugostiteljskim, hotelskim, turističkim,...), što može ugroziti naplatu prihoda od indirektnih poreza;
- Pojava eksternih šokova, u vidu rasta cijena nafte i derivata na svjetskom tržištu izvan sadašnjih očekivanja, pogodiće tržište derivata u BiH i negativno će se odraziti na potrošnju derivata, a time i na izvršenje projekcija prihoda od akciza na derivate i putarine iz cijene naftnih derivata.